

Список використаних джерел та літератури

1. Баженова Л. Професійне самовдосконалення педагога. Психолог. 02. №16 (квітень) С.13-15.
2. Кушнірук С.А. Методологія і методи науково-педагогічної діяльності. Словник-довідник. Київ: НПУ, 2019. 169 с.
3. Кушнірук С.А. Педагогічні умови формування готовності майбутніх конкурентоспроможних учителів до науково-дослідницької діяльності. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Формальна і неформальна освіта у вимірах педагогіки добра Івана Зязюна», 5–6 березня 2018 р.. Полтава: Тов «АСМІ». 2018. С. 123–125.
4. Калошин В.Ф. Самоактуалізація викладача. Практична психологія та соціальна робота. 2020. №1. С.7-9.
5. Сидоренко Т. Самовиховання як компонент педагогічної культури майбутнього вчителя. Рідна школа. 2020. № 9. С. 38-40.
6. Деркач А. А., Зазикін В. Г. Акмеологія: Навчальний посібник. Спб., 2003.
7. Психологія і педагогіка: Навчальний посібник / За ред. А. А. Бодалева, В. І. Жукова, Л. Г. Лаптева, В. А. Сластенина. , 2022.
8. Сидоренко Е. В. Тренінг комунікативної компетентності в діловій взаємодії. Спб., 2023.

Антоніна Галас,
методист Хмельницького обласного інституту
післядипломної педагогічної освіти

Формування активної громадянської позиції, національно-патріотичного виховання в початковій освіті

В законі України «Про освіту» зазначено, що засадами державної політики у сфері освіти та принципами освітньої діяльності є виховання патріотизму, поваги до культурних цінностей українського народу, його історико-культурного надбання і традицій.

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

Метою національно-патріотичного виховання визначено становлення самодостатнього громадянина-патріота України, гуманіста і демократа, готового до виконання громадянських і конституційних обов'язків, до успадкування духовних і культурних надбань українського народу, досягнення високої культури взаємин, формування активної громадянської позиції, утвердження національної ідентичності громадян на основі духовно-моральних цінностей Українського народу, національної самобутності.

Процес удосконалення та розвитку державної політики щодо національно-патріотичного виховання відбувається за кількома пріоритетними напрямками, серед яких — формування української громадянської ідентичності, військово-патріотичне виховання, формування науково-методологічних і методичних засад національно-патріотичного виховання.

Патріотичне виховання в українському суспільстві залишається першочерговим як для держави, так і для системи освіти в цілому. Основними складовими національно-патріотичного виховання є:

- громадянсько-патріотичне виховання
- військово-патріотичне виховання
- духовно-моральне виховання.

В Концепції нової української школи зазначено, що патріот – людина з активною позицією, яка діє згідно з морально-етичними принципами і здатна приймати відповідальні рішення, поважає гідність і права людини.

<https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>

Прищеплювати цінності гуманізму дітям найкраще через конкретні дії. Загалом, це притаманно НУШ: менше слів — більше дії.

Щоденне проведення в закладах освіти загальнонаціональної хвилини мовчання, з метою вшанування світлої пам'яті, громадянської відваги і самовідданості, сили духу, стійкості та героїчного подвигу воїнів, полеглих під час виконання бойових завдань із захисту державного суверенітету та територіальної цілісності України, мирних громадян, які загинули внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України сприяє розумінню значення життя як найвищої цінності, виробленню громадянських почуттів, поведінкових еталонів.

Для того, щоби «Хвилина мовчання» набула для дітей сенсу, щоби стала усвідомленим проживанням, а не «відпрацюванням», щоби не посилювати тривогу, а зробити досвідом, де дитина відчуває свій внесок у загальну силу, можна:

запропонувати дітям подумати, як можна виразити свою вдячність і шану тим, хто за нас воює. Важливо, щоби вони самі пропонували формати (слова, листівки, молитви, подяки, покласти руку на серце, посадити дерево, поводитися гідно, говорити українською, знати історію тощо);

обережно говорити, про те, що потрібно пам'ятати тих, хто боровся за нашу свободу та загинув, хто став жертвами війни. Хвилини мовчання, хвилини пам'яті та уваги – це наша можливість вшанувати їхнє життя;

важливо запропонувати, чим діти всередині себе можуть наповнити цей момент. Наприклад: сказати «дякую»;

сказати «я вас не знаю, але в пам'ять про вас наповню своє життя чимось чесним і добрим»;

запалити свічку пам'яті;

ввімкнути безпечну лед-свічку «сили» й передавати її по колу;

обійнятися й уявити купол сили над усіма учасниками;

запропонувати дітям у групах вигадати свої фрази, які вони будуть промовляти. Це мають бути слова про життя, силу, перемогу. Наприклад: «Слава Україні – Героям Слава!».

Якщо дія усвідомлена (навіть малюками), вона стає важливим досвідом сили. Якщо ми щось пропонуємо дітям, воно має бути органічним та щирим для нас самих.

Указ Президента України Про загальнонаціональну хвилину мовчання за загиблими внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України.

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/143/2022#Text>

Надзвичайно важливим є впровадження національно-патріотичного виховання в освітньому процесі початкової школи, оскільки молодший шкільний вік є найбільш сприятливим віковим періодом для виховання громадянської культури, формування патріотичних поглядів та почуттів дитини, морально-етичних принципів, утвердження національної ідентичності. Саме в цей період закладаються і формуються основи особистісного розвитку: психічні якості особистості, її ціннісні орієнтації, самооцінка.

Віковими особливостями учнів 1–4-х класів можна вважати: незначний соціальний та моральний досвід, підвищену емоційність, вразливість і водночас пластичність до морально-етичних впливів, імпульсивність та безпосередність поведінки, бажання постійно розширювати коло спілкування.

Відповідно до Державного стандарту початкової освіти реалізація мети початкової освіти ґрунтується на таких ціннісних орієнтирах, як, зокрема, «утвердження людської гідності шляхом виховання чесності, відваги, наполегливості, доброти, здатності до співчуття і співпереживання, справедливості, поваги до прав людини (зокрема, права на життя, здоров'я, власність, свободу слова тощо); плекання любові до рідного краю та української культури, шанобливе ставлення до Української держави; формування активної громадянської позиції, відповідальності за своє життя, розвиток громади та суспільства, збереження навколишнього світу».

Освітні заклади виконують складну місію – поєднання патріотичного і національного виховання з метою формування особистості учня. Випускник освітнього закладу має бути

патріотом і проявляти патріотизм як любов та відданість Батьківщині, а також прагнути своїми діями служити її інтересам.

Постанова Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 р. № 87 Про затвердження Державного стандарту початкової освіти

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF#Text>

Ключові компетентності: громадянські та соціальні, пов'язані з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя, усвідомленням рівних прав і можливостей, що передбачають: спроможність діяти як відповідальний громадянин та брати повноцінну участь у громадському та суспільному житті, зокрема школи та класу, спираючись на розуміння соціальних, економічних і політичних понять та сталого розвитку, критичне оцінювання основних подій національної, європейської та світової історії, а також повагу до прав людини та верховенства права, цінування культурного розмаїття різних народів та ідентифікацію себе як громадянина України передбачають виявлення поваги до інших та толерантності, уміння конструктивно співпрацювати, співчувати та діяти в конфліктних ситуаціях, зокрема пов'язаних з різними проявами дискримінації. Дбайливе ставлення до особистого, соціального і фізичного добробуту та здоров'я, дотримання здорового способу життя; розуміння правил поведінки і спілкування, що є загальноприйнятими в різних спільнотах і середовищах, спроможність діяти в умовах невизначеності та багатозадачності.

Мета заходів національно-патріотичного виховання в освітніх закладах області— сприяти набуттю дітьми досвіду патріотичних дій, вихованню в душі патріотичного обов'язку.

Педагоги мають уміти створити якісне середовище чи то для навчання, чи то для громадської активності, чи то для проектної групи. Усе починається із прикладу – коли педагог сам дотримується встановлених правил і норм. Тоді він задає атмосферу середовища і воно продовжує функціонувати, навіть якщо педагог зменшить свій вплив.

Мозок дитини формується під час завдань, які часто виконує. Тому, створене середовище, мотивує дітей виконувати такі завдання, які допомагатимуть у майбутньому: інтелектуальній діяльності, аналізу, ухваленню рішень, емоційній стійкості, фізичній витривалості.

Проектна діяльність вимагає співробітництва і продуктивного спілкування учнів і вчителя, спрямованого на спільне розв'язання проблем, формування здібностей виділяти важливе, ставити пізнавальні цілі, планувати діяльність, критично міркувати, бути відповідальним у досягненні результатів. А результатом має стати формування ключових компетентностей: громадянської, соціальної.

Метод проектів у початковій школі – це інтерактивне виховання дітей, яке здатне підвищити самостійну активність, спонукати для знаходження різноманітної інформації, використовувати отримані знання в нових ситуаціях.

Проект дає змогу учням можливість самореалізуватися, продемонструвати свої творчі здібності, комунікабельність, артистичність, виробити навички критичного мислення, а найголовніше – виховує справжнього громадянина, патріота своєї Батьківщини.

Особливе значення методу проектів в організації роботи з патріотичного виховання полягає в тому, що його можна розглядати як механізм залучення до взаємодії батьків як джерела інформації. Проектна діяльність як інтегративна модель патріотичного виховання має вагомим значенням для ефективного поєднання педагогічного керівництва з ініціативою та самостійною діяльністю учнів, зв'язку виховання з життєвим досвідом дитини, що значно активізує та прискорює процес виховання.

Проект «Ми чуємо тебе, Кобзарю, крізь століття» Майдан Галина Володимирівна, вчитель початкових класів та учні 3 класу Пилявського ліцею Старосинявської селищної територіальної громади

<https://drive.google.com/file/d/1EimilhuhzsefbBXXKu7ZW4oQunjpoIkI/view?usp=sharing>

«Вивчай Європу – змінюй країну!» (пізнавально-ігровий проєкт інтелектуального спрямування) Гвоздїй Ірина Олегівна, вчитель початкових класів Кам'янець-Подільського ліцею №14

https://drive.google.com/drive/folders/1dJw4tkZp5xRE_oZCehjD9imwTHc3_VAm?usp=sharing

Беручи участь у спільних видах діяльності, учні вчаться будувати свої взаємини з однолітками, входити в колектив ровесників. У них виникає потреба до взаємовимогливості та взаємодопомоги.

У дітей формується ядро особистості (моральні почуття, цінності, переконання), відбувається набуття досвіду моральної поведінки. Вони вчаться не лише виконувати вимоги колективу, а й беруть активну участь у постановці вимог, виборі доручень, справ, які їм до душі. В учнів виникає ще одне новоутворення – відносно стійкі форми поведінки і діяльності, які в майбутньому становитимуть основу формування характеру.

Волонтерство – добровільна діяльність, спрямована на вирішення або пом'якшення соціальних проблем. Добрі справи, які починаються зі шкільних років, виховують у дітях емпатію, здатність розуміти інших, дають змогу накопичувати досвід соціальної взаємодії та спілкування.

Чому дітям потрібно займатися благодійністю? Допомога конкретній людині важитиме для дитини значно більше, ніж слова. Благодійні акції: «Оберіг для воїна», «Лист солдату», «Малюнок солдату», «Маки пам'яті», «Валентинка для військового», виготовлення стрічкових патріотичних браслетів та амулетів, окопних свічок, сіток для маскування:

- допомагає дітям бачити весь спектр добра. Дитина, яка робить хороші вчинки та вкладає в них свої старання, частіше бачитиме такі вчинки навколо;
- розвиває ціннісну сферу учнівства. Дитина гостріше відчуває добро — не лише те, що робить вона, але й те, що роблять для неї;
- дає змогу накопичувати досвід соціальної взаємодії та спілкування;
- сприяє формуванню ціннісних і моральних норм як особистості, так і соціуму загалом.

Так, під час акції «Освітня Коляда наближає Перемогу» дошкільнята, учні, освітяни Городоцької міської територіальної громади зібрали кошти на придбання автомобілів для ЗСУ.

Останній дзвоник 31 травня пролунав для 861 учня Хмельницької початкової школи №1. Урочистості розпочали із благодійної лотереї, де збирали кошти на потреби ЗСУ. За рік шкільна родина закладу передала на потреби ЗСУ 244 тисячі гривень.

Формування громадянської позиції свідомого українця, активне обстоювання традиційних для нашого менталітету чеснот: любові до рідної землі, товаришкості, розумної достатності, цінності родинного життя, духовного повсякденного буття, уважного ставлення до людей, розпочинається з раннього дитинства. Тематичні виховні години, дискусії та диспути: «Державний прапор України – святиня народу», «Національна символіка України», «Я і моя держава», «Що означає бути патріотом України?», «Мої громадянські права та обов'язки», «Збережемо планету!», «Ми – українці», «Рідна мова-колицка» сприяють плеканню національної свідомості й самосвідомості, прищепленню моральних ідеалів та ціннісних орієнтирів учнів початкової школи.

Духовні скарби України (Пізнавальний альманах) Грабовська Галина Григорівна, вчитель початкових класів, Мойсеева Наталія Валентинівна, вихователь групи подовженого дня Кам'янець-Подільського ліцею №17

https://drive.google.com/drive/folders/1M_QC2gRuOeUTZ1biLarJtGMaFzKk3gA5?usp=sharing

Особливості формування громадянина - патріота в Новій українській школі (методичний посібник) Білецька Наталія Олександрівна, вчитель початкових класів Кам'янець-Подільського ліцею №3

<https://docs.google.com/document/d/1ph5QpsHNEFRpSo6M2dsCOL4SQgTFHqn4/edit?usp=sharing&oid=118015282565687519472&rtppof=true&sd=true>

Мандруй Україною (зошит-тренажер) Мельник Світлана Володимирівна, вчитель початкових класів Шатавського НВК «ЗОШ І-ІІ ст., колегіуму»
<https://drive.google.com/file/d/1wteN0nJ3KU7yJHieuQFqBXvYdcpN6rV-/view>

«Пізнаємо Україну» (посібник), творча група вчителів початкових класів Глушківської гімназії Солобківської сільської територіальної громади
https://drive.google.com/file/d/1AVE_dBOeStxRl35MbHRYx0hMsdyqDdm3/view?usp=sharing

Ключовим внутрішнім викликом духовної безпеки нації виступає національна самоідентифікація, яка втілюється у почуттях-цінностях – «Я-Українець» – «Ми-Українці». Залучення учнів до флеш-мобів «Мій родовід», «Моє місто/ село /ТГ в історії моєї країни»,

«День незалежності України», «День вишиванки» сприяє формуванню у дітей мотивації, полягає у дієвій причетності особистості до своєї нації, це-спосіб зробити виклик навколишньому світу.

«Кам'янець-Подільський: від минулого до сучасного» (мультимедійний навчальний посібник) Малишева Ганна Леонідівна, вчитель початкових класів Кам'янець – Подільського ліцею № 14

<https://drive.google.com/file/d/1v6Nswc2p0ggBQecJfv3qNTMenBJW7xRa/view?usp=sharing>

Державний стандарт початкової освіти приділяє значну увагу формуванню в учнів громадянської компетентності. Усвідомлення ідей демократії, активна життєва позиція, повага до прав і свобод людини та вміння їх відстоювати – навички, які допоможуть школярам впоратися з будь-якими викликами сучасності. Мета громадянської освіти – виховання людини з активною життєвою позицією, яка відчуває особисту відповідальність за себе, своє місто, свою країну. Розуміння цього логічного ланцюжка з раннього віку – основа для сталого розвитку в дорослому житті. Такі діти в майбутньому будуть активно включені в життя соціуму, генеруватимуть ідеї, розбудовуватимуть країну.

Розвиваємо громадянські компетентності з 1 класу

<https://idea-teacher.com.ua/e-lib/metodyka/insha-metodyka/rozvyvayemo-gromadyanski-kompetentnosti-z-1-klasu/>

Розвиваємо громадянські компетентності: другий клас

<file:///C:/Users/metodist/Downloads/362.pdf>

Наскрізнi компетентності для демократії: 60 вправ для розвитку та оцінювання ставлень, умінь і знань

file:///C:/Users/metodist/Downloads/naskrizni_kompetentnosti_dlya_demokratiyi_60_vprav_dlya_rozvytku_ta_ocinyuvannya_stavlen_umin_i_znan_ua.pdf

Розвивати соціальну відповідальність допомагають ігри, спрямовані на формування особистих цінностей та ідей, піклування і любові до себе та до інших. У молодшому шкільному віці важливо формувати здатність дитини пізнавати себе як члена сім'ї; родини, дитячого угруповання; як учня, жителя міста чи села; виховувати у неї любов до рідного дому, краю, вулиці, своєї країни, її природи, рідного слова, побуту, традицій.

В умовах воєнного протистояння й інформаційної агресії, яка сьогодні ведеться проти України, нагальною є потреба консолідації суспільства, у тому числі довкола історичного минулого, національних цінностей і традицій. Особлива роль у цьому процесі належить комплексу державних свят, який має бути чинником відновлення історичної пам'яті Українського народу, джерелом громадянсько-патріотичного становлення суспільства та формування почуття гордості за видатних українців, які зробили значний внесок у постання й утвердження державності.

Години спілкування, пов'язані зі святами державного рівня: 22 січня- День Соборності України, 20 лютого - День Героїв Небесної Сотні, 18 травня-День вишиванки, 23 травня – День Героїв, 28 червня-День Конституції України, 23 серпня-День Державного прапора України, 24 серпня-День незалежності України, 9 листопада-День української писемності та мови, сприяють відновленню та збереженню традицій українського народу, відчуттю кожного громадянина власної причетності до історії національної спільноти та творення її майбутнього.

Окрім збереження освітнього процесу, під час війни вкрай важливо дбати й про дитячу психіку. Ранкова зустріч — запланований, структурований збір для того, щоб створити позитивну атмосферу на весь період перебування дітей у школі. За К.Бейном, мотиваційний аспект ранкових зустрічей реалізується завдяки зверненню до трьох основних потреб шкільних та громадських зібрань:

- потреби мати відчуття особистої цінності;
- потреби відчувати себе частиною колективу;
- потреби в отриманні задоволення від життя.

Ранкова зустріч поєднує в собі соціальне, емоційне та інтелектуальне навчання кожного члена колективу класу. Ранкові зустрічі розвивають почуття належності до колективу та вміння приділяти увагу іншим, уважно слухати та брати участь у колективних діях, які є основою академічних та соціальних взаємин у межах класу протягом дня, року. Під час ранкових зустрічей учні досліджують, що значить бути громадянином України та які зв'язки Україна має з Європейським Союзом, значення на війні і в мирний час державних символів України. **(Колін Бейн. Доброго ранку! Ми раді що ви тут! Посібник для вчителів з проведення ранкових зустрічей. – К.: ВФ «Крок за кроком», 2004.)**

В умовах формування громадянської, міжкультурної та соціальної компетентності здобувачів освіти, важливим компонентом розвитку особистості й підготовки до життя є набуття практичних навичок і досвіду.

Інтегрований курс «Культура добросусідства», сприяючи реалізації Концепції «Нова українська школа», Державних стандартів початкової та базової освіти, розроблений саме для набуття практичних умінь і компетентностей для життя. «Культура добросусідства» є наскрізним курсом у системі формальної освіти України, до якого концептуально закладені системний, компетентнісний, інтегрований, особистісно-діяльнісний підходи з акцентом на розвиваючий та виховний аспекти освіти. Курс спрямований на формування та розвиток соціальної, громадянської і міжкультурної компетентностей дітей та дорослих, зниження конфліктного потенціалу в родині, закладі освіти, громаді, сприяє соціальній інклюзії вразливих груп населення, зокрема внутрішньо переміщених осіб, представників етнічних і релігійних меншин, трудових мігрантів, людей з інвалідністю тощо. Мета курсу «Культура добросусідства» - виховання соціально компетентних і толерантних осіб, які володіють критичним мисленням, громадян і патріотів своєї Батьківщини, які поділяють демократичні цінності й відповідально ставляться до рідного краю, громади, країни та прагнуть зберігати, розвивати і примножувати природний, економічний, і культурний потенціал України.

З метою збереження принципу наступності проведено тренінги «Методичні аспекти впровадження інтегрованого курсу «Культура добросусідства» в НУШ», вчителів ознайомлено з основними принципами, методами та прийомами викладання курсу в початковій школі.

Інформаційно-дослідний центр «ІНТЕГРАЦІЯ ТА РОЗВИТОК» <https://idcir.com.ua/>

У світі, яким керує інформація, дитина мусить вміти її критично оцінювати, знати, яким джерелам можна довіряти, що таке фейкові новини та як захиститися від маніпуляцій під час війни. Сучасні діти повинні знати, що таке медіаграмотність уже в початковій школі. Інформація, яку людина отримує щодня через ЗМІ та соціальні мережі, формує її свідомість. Типова освітня програма початкової школи передбачає змістову лінію «Досліджуємо медіа», відповідно до якої учні мають набути навичок, пов'язаних із медіапродуктами. Інтегрована в початкову школу, медіаосвіта допомагає школярам критично мислити, вчитися шукати й перевіряти інформацію, аналізувати медіаповідомлення і самостійно створювати медіапродукти. Діти схильні довіряти всьому, що чують від дорослих. Важливо навчити їх із найменшого віку принципу «довіряй, але перевіряй», іншими словами — критичному мисленню.

Завдання педагога виховати: медіаграмотного учня, який спроможний перетворювати інформацію в знання; медіакомпетентного члена сучасного соціуму, який здатен не піддаватися медіаагресії та маніпуляціям. Розвиток критичного мислення є важливим як для

дітей, так і для дорослих, бо у світі, де має місце інформаційна війна та фейкові новини, важливо вміти розпізнавати інформацію, аналізувати джерела і мотиви, приймати зважені рішення. Тож, перше, що варто робити – нарощувати інформаційним імунітет. Його головне правило – це ставати факт-чекером, постійно перевіряти правдивість інформації. Критично оцінювати контент, аналізуючи його на: наявність фактів та аналітики, відсутність категоричних тверджень, наявність різних точок зору.

Медіаосвіта в огні. Методичні рекомендації для вчителів курсу «Громадянська освіта»/«Історія». Навчально-методичний посібник / Потапова В. І., Дегтярьова Г. А., Мокрогуз О. П., Желіба О. В, Ковач І. М./ за редакцією Волошенюк О. В., Іванова В. Ф., Євтушенко Р. І. Київ: Академія української преси, Центр вільної преси, 2023.

<https://medialiteracy.org.ua/mediaosvita-v-ogni-metodychni-rekomendatsiyi-dlya-vchyteliv-kursu-gromadyanska-osvita-istoriya/>

Медіаграмотність у початковій школі: посібник для вчителя <https://www.aup.com.ua/mediagramotnist-u-pochatkovi-y-shkoli/>

Практичні кейси «БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ТА МЕДІАГРАМОТНІСТЬ» (1-4 клас) <https://medialiteracy.org.ua/praktychni-kejsy-bezpeka-zhyttyediyalnosti-ta-mediagramotnist-1-4-klas/>

Психологічна стійкість, критичне мислення, креативність – це навички та скіли, які поглиблюють вчителі початкових класів під час тренінгів, семінарів, вебінарів, майстер-класів: «Медіагігієна вчителя початкової школи», «Педагогічна взаємодія, спілкування, такт в освітньому процесі», «Особливості організації занять ГПД в умовах змішаного навчання».

Військовий стан суттєво змінив умови навчання та виховання, а також зумовив труднощі, що потребують від педагога додаткових зусиль та вмінь пристосовуватися до нових умов. Складність сучасних виховних проблем потребує комплексного підходу у їх розв’язанні та розвитку соціально-педагогічної парадигми виховання. Основою нової парадигми, а відтак і основою виховання виступають особистість дитини, визнання її найвищою цінністю, орієнтація педагога на гуманні, демократичні принципи спільної з дитиною життєдіяльності, отже, генерація стратегії суб’єкт-суб’єктної взаємодії.

Молодший шкільний вік виявляється сприятливим щодо виховання у дитини фундаментального для її морального розвитку новоутворення, яким є здібність цінувати особистість людини. Головне завдання вчителя – навчитись створювати і використовувати у шкільному житті ситуацій, в яких знання і дії були б злиті та дозволили б фіксувати динаміку духовно-морального розвитку дитини, суть якого полягає у вмінні дитини самостійно, а іноді за допомогою вчителя, реалізувати свої здібності до практичної діяльності. Вчитель має допомогти дитині розвиватись від елементарних навичок поведінки до більш високого рівня, для якого необхідні самостійність у прийнятті рішень і моральний вибір.

Ефективність різних видів виховання залежить від спрямованості виховного процесу, форм і методів його організації. Пріоритетними для учнів початкових класів є активні методи, що спрямовані на самостійний пошук істини та сприяють формуванню критичного мислення, ініціативи й творчості.

І.Д.Бех Програма «НОВА УКРАЇНЬСЬКА ШКОЛА» У ПОСТУПІ ДО ЦІННОСТЕЙ) <https://ipv.org.ua/prohrama-nova-ukrainska-shkola/>

Досягнення мети щодо громадянсько-патріотичного, духовно-морального, військово-патріотичного виховання реалізується через упровадження відповідних заходів:

- інтерактивна патріотична зарядка
- творчий проект «Алфавіт мого міста»
- майстер-клас із виготовлення арт-листівок для українських воїнів
- колективна гра зі створення панно «Україна — моя країна!»
- авторський стріт-арт на асфальті крейдою (малюнок і назва)
- гра-репортаж «Видатні імена сучасної України»
- звіт-мандрівка «Сюжетні замальовки рідного краю»
- зустрічі з цікавими земляками-патріотами

- акція-пересувна виставка «Маємо знати свої права»
- виготовлення плакатів чи постерів (вітальних, узагальнюючих, символічних)
- портфоліо родинних реліквій чи традицій
- станційні ігри (квест «Знайди Декларацію — врятуй незалежність»)
- створення інфографіки (шевронів, подій)
- «живий музей»
- реальні або віртуальні подорожі (історичними музеями України чи місцями історичних подій)
 - конкурси есе, біографічні розвідки
 - тренінги (міні-, презентаційні, інформаційно-просвітницькі)
 - лото «Меморі» (створення карток на запам'ятовування дат, назв місць, діячів та їхніх висловлювань, пов'язаних із здобуттям Україною незалежності, Днем Конституції та програвання)
 - кастинг і розучування патріотичних пісень
 - акції пам'яті
 - розповіді про українську культуру.

(Особливості національно-патріотичного виховання молодших школярів в умовах воєнного стану Наталія Безлюдна, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки та освітнього менеджменту, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини)

<file:///C:/Users/metodist/Downloads/268057-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-618434-1-10-20221130.pdf>

Оскільки освітній процес повинен бути адаптований до реалій життя під час воєнного стану, своїми напрацюваннями та досвідом ділились учасники онлайн-панорами інтерактивних освітніх знахідок голів методичних об'єднань вчителів початкових класів області: «Розвиток професійної майстерності педагога в умовах нової соціокультурної реальності», учасники та тренери Школи вищої педагогічної майстерності керівників методичних об'єднань, творчих груп учителів початкових класів «Сучасний урок у початковій школі».

Педагоги акцентували увагу щодо форм, методів та прийомів, які доречно обирати з огляду на вікові особливості учнів, уподобання й інтереси, традиції та можливості освітніх закладів і місцевих громад.

Початкова освіта ХОІППО <https://www.youtube.com/@user-sx5rk4hh2n/videos>

Успішним патріотичне виховання учнів початкових класів можна назвати лише тоді, коли діти чітко засвоїли і дотримуються загальноприйнятих норм і правил поведінки, виявляють бережне ставлення до довкілля, дотримуються чистоти, піклуються про власне здоров'я та здоров'я оточуючих, з повагою ставляться до родини, сусідів, однокласників, знайомих і незнайомих людей незалежно від їх віри чи національності, усвідомлюють свою національну належність та пишуться цим.

Отже, національно-патріотичне виховання в початковій школі має спрямовуватися на залучення учнів до глибинних пластів національної культури і духовності, формування у дітей та молоді національних світоглядних позицій, ідей, поглядів і переконань на основі цінностей вітчизняної та світової культури. Воно здійснюється на всіх етапах навчання в школі та забезпечує всебічний розвиток, гармонійність і цілісність особистості, розвиток її здібностей та обдарованість. Виховання громадянина України, здатного до самостійного мислення, суспільного вибору і діяльності, спрямованої на процвітання України. сприятиме збагаченню інтелектуального потенціалу народу, його духовності і культури.

Список використаних джерел та літератури

- 1.КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ РОЗПОРЯДЖЕННЯ від 9 жовтня 2020 р. № 1233-р «Про схвалення Концепції Державної цільової соціальної програми національно-патріотичного виховання на період до 2025 року» / URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1233-2020-%D1%80#Text>
- 2.КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ ПОСТАНОВА від 9 жовтня 2020 р. № 932 «Про затвердження плану дій щодо реалізації Стратегії національно-патріотичного виховання на 2020-2025 роки»/ URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/932-2020-%D0%BF#Text>
- 3.Обласна цільова програма національно-патріотичного виховання у Хмельницькій області на 2022 – 2025 роки Рішення обласної ради від 22 грудня 2021 року №48-7/2021/ URL: http://osvita.adm-km.gov.ua/doc/program_bychovanya.pdf
- 4.Наказ МОН від 06.06.2022 №527 Заходи щодо реалізації Концепції національно-патріотичного виховання в системі освіти України до 2025 року. / URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-deyaki-pitannya-nacionalno-patriotichnogo-vihovannya-v-zakladah-osviti-ukrayini-ta-viznannya-takim-sho-vtrativ-chinnist-nakazu-ministerstva-osviti-i-nauki-ukrayini-vid-16062015-641>
- 5.Лист МОН України № 1/9530-22 від 19.08.22 року Про інструктивно-методичні рекомендації щодо організації освітнього процесу та викладання навчальних предметів/інтегрованих курсів у закладах загальної середньої освіти у 2022/2023 навчальному році/ URL: https://osvita.ua/doc/files/news/875/87596/Dodatok_2_IMR_2022-2023_Pochatkova_osvita.pdf
- 6.Як організувати патріотичне виховання. 30 ідей, порад і ресурсів / URL:<https://nus.org.ua/articles/yak-organizuvat-patriotychne-vyhovannya-30-idej-porad-i-resursiv/>
https://znayshov.com/News/Details/zavdannia_i_napriamy_natsionalno-patriotichnoho_vykhovannia_v_shkoli
- 7.Національно-патріотичне виховання / URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/pozashkilna-osvita/vihovna-robotata-zahist-prav-ditini/nacionalno-patriotichne-vihovannya>
- 8.Я. МИ. КРАЇНА Програма виховних годин для ЗССО II–III ступеня і методичні рекомендації/ URL: <https://idcir.com.ua/i-we-kraina-nova-2022.pdf>
- 9.Як наповнити сенсами формальні «Хвилини мовчання» в закладах освіти. / URL: <https://nus.org.ua/view/yak-napovnyty-sensamy-formalni-hvylyny-movchannya-v-zakladah-osvity/>

Тетяна Гіджеліцька,
методист Хмельницького обласного інституту
післядипломної педагогічної освіти

Безпечне та здорове освітнє середовище в новій українській школі

Освіта в Україні зазнає суттєвих змін під впливом сучасності, адже ми живемо в епоху стрімкого розвитку технологій та нових підходів до навчання в умовах воєнного стану. Відповідно основними пріоритетами Нової української школи стали безпека та здоров'я учнів.

Актуальність питання збереження здоров'я та захисту життя населення й учнівської молоді підтверджена позицією держави та висвітлена в нормативно-правових документах України: